

4. (0 – 21) (Zadanie z edycji 2015/2016) Zaznacz znakiem X w tabeli właściwą odpowiedź: prawda (P) czy fałsz (F).

DZIEKOWAĆ ‘wrażać wdzięczność; składać dzięki’. Jest to stare zapożyczenie o znaczeniu religijnym (*Deo gratias facere*) z okresu chrystianizacji Czech (900-950) ze stwniem. *dankôn*, przekazane następnie polszczyźnie w czasie misji ewangelizacyjnej. Podobną genezę ma rzeczownik **dzięki** (stwniem. *dank*), który w stpol. występował również w lp. r.m. **dzięk** lub l.p. r.ż. **dzięka**. Por. niem. *Dank*, ang. *thanks*. [...] Od **wdzięk** pochodzi czasownik **wdzięczyć** ‘dodawać wdzięku’, por. np. „Cnota wdzięczy, cnota wieńczy” (I. Krasicki), oraz ‘przymilać’, np. „Panicz niby czuły, tak się do mnie wdzięczy, jak do mej szkatuły” (S. Trembecki); por. także pochodne: **odwdzięczyć się, zawdzięczać**. Generalnie zatem najważniejsze historyczne przekształcenia czasownika **dziękować** polegały na swoistej desakralizacji, tzn. na przeniesieniu z terminologii chrześcijańskiej, religijnej do polszczyzny ogólnej. Na uwagę zasługują XIX-wieczne formacje poetyckie: **wdziękini** ‘kobieta pełna wdzięku’ por. „Wstydił się świętych westehnień, co zrobił ukradkiem wpośród wesółych wdziękiń na dworze i w mieście”(W. Syrokomla), oraz **wdziękosława** – nazwa lilii, odpowiednik łac. *gloriosa*. Ponownym, późniejszym, bo XV-wiecznym i bezpośrednim zapożyczeniem z niem. *Dank* jest **dank** ‘nagroda, pierwszeństwo’; ‘wdzięczność’, por. „Między wszystkimi co gonili, najpierw dank odniósł i pierwszy klejnot wziął koniuszy księcia Pruskiego” (Ł. Górnicki); *miejcież dank*.

stwniem. – staro-wysoko-niemiecki
stpol. - staropolski

na podstawie: K. Długosz - Kurczabowa, *Wielki słownik etymologiczno-historyczny języka polskiego*, Warszawa 2008.

	P	F
Wyrażenie <i>cnota wdzięczy</i> oznacza <i>cnota dodaje wdzięku</i> .		
Język polski przejął zapożyczenie <i>dziękować</i> bezpośrednio ze staro-wysoko-niemieckiego.		
Słowo <i>wdzięk</i> nie pochodzi od słowa <i>wdzięczyć</i> .		
Desakralizacja nie jest przeniesieniem słowa z polszczyzny ogólnej do terminologii religijnej.		
<i>Wdziękosława</i> i <i>wdziękini</i> są świadectwem desakralizacji zapożyczenia ‘dziękować’.		
Bezpośrednie zapożyczenie z niemieckiego <i>dank</i> miało miejsce dwukrotnie w historii języka polskiego.		
Staropolski rzeczownik <i>dzięki</i> występował w dawnej polszczyźnie wyłącznie w liczbie mnogiej.		

5. (0-16) Rozdziel i przepisz poprawnie fragmenty "Pana Tadeusza" Adama Mickiewicza, zawierające pomieszane opisy Telimeny i Zosi. Każdy opis składa się z 12 wersów. Pierwszy wers każdego z opisów został pogrubiony.

**Przypadkiem oczy podniósł, i tuż na parkanie
Weszła nowa osoba, przystojna i młoda.**

Stała młoda dziewczyna... Białe jej ubranie
Włos w pukle nie rozwity, lecz w węzłki małe
Pokręcony, schowany w drobne strączki białe,
Krótkie, w rękę kręciła wachlarz dla zabawki
Wysmukłą postać tylko aż do piersi kryje,
Jej zjawienie się nagłe, jej wzrost i uroda,
Jej ubiór zwrócił oczy; wszyscy ją witali:
W takim Litwinka tylko chodzić zwykła z rana,
Odsłaniając ramiona i łabędzią szyję.
W takim nigdy nie bywa od mężczyzn widziana:

Kibić miała wysmukłą, kształtną, pierś powabną,
Prócz Tadeusza, widać, że ją wszyscy znali.
Więc choć świadka nie miała, założyła ręce
(Bo nie było gorąco); wachlarz pozłocisty
Na piersiach, przydawając zasłony sukience.
W pukle, i przeplatane różowemi wstęgi.
Suknię materyjalną, różową, jedwabną,
Powiewając, rozlewał deszcz isker rzęsisy.
Świecił się, jak korona na świętych obrazku.
Gors wycięty, kołnierzyk z korónek, rękawki
Dziwnie ozdabiał głowę, bo od słońca blasku
Głowa do włosów, włosy pozwijane w kręgi,

6. (0-21). Przepisz tekst, poprawiając błędy.

Syrena

Posłuchajciesz opowieści,
Co sie w głowie strudem mjeści.
Pewien żeglaż rzek syrenie:
Tylko z tobą sie orzenie.
Czy podfala, czy nafali,
Czyż jest blisko, czy woddali,
Chciał bym zawsze ciebie tólic,
Gniastko z wodorostuf ówić.

Curz syrena mu odzekała?
Naipierf raka skromńe spjekła
(Lecz rak niebył zahwycony,
Bo on tagże szókał rzony).
Wreście muwi do rzeglarza:
Tfe óczucie mnje przerarza.
Gdybyś był delfinem, morze
Popłynęli byśmy w morze.
Ty maż ogon rozdwojony,
Wienc podobnej szókaj rzony.

7. (0-8) Rozwiąż zagadki.

A. Egzotyczne zwierzę, którego domagała się w prezencie Klara od Papkina.	E. Przyprawa, której dwa ziarnka miały otrzymać od Guślarza duchy dzieci.
B. Zakwita tylko raz w noc świętojańską w polskiej baśni.	F. Nikt ich nie kupił. Zapłonęły na końcu baśni Andersena.
C. Roślina "jak śnieg biała" rosnąca na Litwie.	G. Romeo nie otrzymał go na czas.
D. Alina nazbierała ich więcej niż Balladyna.	H. Roland miał zadać w niego, by wezwać pomoc.